

הסינדרלה של העיר

25 אדריכלים ומעצבים יצגו בביאנאלה לאדריכלות נוף עירוני בבת ים הצעות מגוונות ל"חדרי חוץ" שונים. רק שניים מהם עוסקים במתחם הכי בלתי צפוי: החניון הציבורי

החניה שמאחורי קניון בת-ים יהפוך לקולנוע פתוח, שיקרין סרטי וידיאו ביתיים המציגים את חיי היומיום של תושבי בת-ים, לצד סרטים דומים מערים אחרות בעולם. כך יהפוך מרחב ההקרנה לאזור של מפגש, תחנה ודיאלוג בין תושבי העיר. הפרויקט מתמודד עם סוגיית המרחב הציבורי, עם הוורטואלי והממשי ועם הגלובלי והמקומי.

איזה עניין אתם מוצאים במרחב הציבורי?
יעל גלעד וגלית שיף: "המרחב הציבורי הוא חלון טעון, בו מצטלבים הכוחות השונים שמעצבים את פני העיר ובו משתלבים זה בזה שיקולים יסודיים פיתוח ותחזוקה, צרכי הציבור, אוכלוסייה סמוכה שמושפעת מהפעילות בשטח וכדומה. מורכבות זו הופכת את המרחב הציבורי לפרויקט אדריכלי

אדריכלית יעל גלעד ואדריכלית גלית שיף (משדר גלעד-שיף אדריכלות) יציגו את הפרויקט 'מקום (חניה)', שיוצב במגרש החניה שמאחורי קניון בת-ים ברחוב רזיאל. השתיים מציעות לטפל במגרש החניה באמצעות מערכת מחיצות נמוכות שמסתובבות על צירן, והופכות כך את מגרש האספלט למרכז שכונתי תוסס. המחיצות מאפשרות ארגון דינאמי של השטח בהתאם לצרכי המשתמשים, כך שהתושבים מוזמנים לנכס לעצמם פיסות שטח מהמגרש ולפתח יחסי קרבה, שכנות וטשטוש גבולות הצעה זו תקפה, כמובן, רק בשעות ובאזורים שבהם החניון אינו פעיל. באותו מגרש עצמו יציג האדריכל הספרדי רפאל גומז-מוריאנה (Rafael Gómez-Moriana) את פרויקט 'יוסטי' (YouCity), שיבחן באמצעות חדר הקרנה חיצוני שיוצב במקום, כיצד שינויים טכנולוגיים מערערים את הדמוקרטיה של מרחב זה. אזור

שלא כמו שדרות, כיכרות, גינות משותפות ואזורים ציבוריים נוספים שזוכים לתשומת לב מטעם תושבים, סוחרים, פרנסי העיר ובעלי אינטרסים אחרים - חניונים ואזורי חניה מאולתרים בערים רבות בארץ ובעולם, נחשבים לרוב ל"אחות החורגת", העזובה והבלתי מטופחת של העיר. הקמתו של מגרש החניה פשוטה ביותר ומסתכמת לרוב בסלילת משטח אספלט, או לעתים אף ביישור הקרקע בלבד. מטרתו של מגרש החניה היא להפוך את האזורים הסמוכים אליו לנגישים עבור בעלי כלי רכב הרוצים להגיע אליהם, מבלי שיצטרכו ללכת מרחק רב. לכן, אין זה מפתיע שסביבה שמטרתה כה פונקציונאלית תסבול מהזנחה ומחוסר תשומת לב. בדיוק מסיבה זו בחרנו מתוך שלל הפרויקטים שיוצגו בביאנאלה בבת-ים, לבחון דווקא שניים שמציעים טיפול הולם ומעניין באותה "חצר אחורית" זנוחה ושכוחה.

יעל גלעד וגלית שיף: "הפרויקט מבקש לאתגר את ההפרדה המוחלטת בין שטחי שירות עירוניים לשטחים ציבוריים פתוחים ואיכותיים, ולאפשר לעיר להמציא את עצמה מחדש דווקא באזור שנחשב 'אחורי'. אנחנו מציעות לפתחו כשטח ציבורי אטרקטיבי, מבלי להתפשר על צרכי החניה"

מקום (חניה), מימין גלית שיף, משמאל יעל גלעד

מבקשים מהם להיות שום דבר מעבר לשטח שירות פונקציונאלי. בעזרת תכנון ועיצוב נכון, ניתן לאפשר מגוון שימושים באותו השטח ולהפוך אותו למרכז שכונתי אסתטי ופעיל.

"במיצב ספקולטיבי זה אנחנו מציעות למקם על בסיס מערך חניה יעיל מערכת מחיצות נמוכות, הניתנות לסיבוב סביב צירן. השימושים השונים בשטח האתר ישתנו במהלך ימי ושעות השבוע. המחיצות, שיכולות לשמש כספסל, דרגש, דלפק מכירה וכדומה, יאפשרו לא רק את הגדרת החלל, אלא גם יתמכו באמצעות עיצובן במגוון פעולות אפשריות במרחב.

"המחיצות, שעשויות פיברגלאס בשלל צבעים ומשולבות בצמחייה, מקנות לחניון מראה עליז בדומה לפארק משחקים. השימוש בצבע מופיע גם על גבי משטח האספלט, עליו סומנו פרחים וצלבים שמייצגים את

עירוניים פתוחים, שמשמשים כשטחי שירות עצומים שאין להם כל ערך מוסף לחיים העירוניים, מלבד היותם פתרון זול והכרחי לנגישות למוקדי בילוי ופנאי. כך, בימים ובשעות מסוימות, נותרים אותם חללים מבוזבזים ובלתי פעילים. הפרויקט מבקש לאתגר את ההפרדה המוחלטת בין שטחי שירות עירוניים לשטחים ציבוריים פתוחים ואיכותיים, ולאפשר לעיר להמציא את עצמה מחדש דווקא באזור שנחשב 'אחורי'. אנחנו מציעות לפתחו כשטח ציבורי אטרקטיבי, מבלי להתפשר על צרכי החניה."

למה שאנשים ירצו לבצע פעילות דווקא בשטח שנחשב זנוח?

"אנחנו לא רואות את החניון כשטח זנוח כלל וכלל, אלא כ'מדבר' אספלט שמשרת מכוניות בלבד. חניונים רבים כיום נמצאים במצב של הזנחה, משום שלא

בעל משמעות חברתית וסביבתית לכל דבר. אנחנו מאמינות בעשייה אדריכלית יזומת, שמקדמת נושאים המצויים על סדר היום הציבורי תוך נשיאה באחריות על כל מעשה של התערבות במרחב הבנוי."

רפאל גומז-מוריאנה: "אני מתעניין במרחב הציבורי משום שזהו מרחב חברתי לכל דבר. שם אנשים מתקשרים, חולקים רעיונות, חוגגים ומשחקים. המרחב הציבורי הוא מרחב דמוקרטי, וכמו בדמוקרטיה יש לתרגל את העיסוק בו ולא לקחת אותו כמובן מאליו. כאדריכל, אני מתעניין באופני השימוש המאורגנים והספונטאניים שאנשים עושים במרחב זה"

גלעד ושיף: "המרחב הציבורי הוא מרחב המחזה החיצוני היחיד שיש לתושבי העיר. בעשורים האחרונים הבינו בערים רבות בארץ ובעולם, שהשקעה במרחב הזה היא הדרך להתמודדות עם עזיבת אוכלוסייה חזקה לפרברים. בפרויקט אנחנו מנסות למחזר חניונים

רפאל גומז-מוריאה: "הרעיון מאחורי 'יוסיטי' אינו שונה מהרעיון של תיאטרון, קולנוע, אירוע ספורטיבי, או כל התקהלות חברתית של אנשים שחולקים את אותו תחום התעניינות. ייתכן ששכנים ייתקלו אחד בשני תוך כדי הקרנה, וימצאו נושא חדש לדבר עליו ביום המחרת"

התעניינות. במקרה הזה מדובר בסרטי וידיאו. לא מונע משכנים לדבר זה עם זה. ייתכן ששכנים ייתקלו אחד בשני תוך כדי הקרנה, וימצאו נושא חדש לדבר עליו ביום המחרת."

מדוע צפייה בסרטים מחיי היומיום של אחרים אמורה לעניין אותנו?

"לחיי היומיום יש צורות רבות ומגוונות. מקורו של אחד הסרטים ב'יוסיטי' הוא בשוק בבנגוק. הרגיל ויפהפה במראהו, אבל לפתע שומעים רעש אדיר ודוכני מתקפלים במהירות. אנשים וסחורה זזים הצידה כדי שרכבת נוסעים תוכל לעבור במקום מסתבר שהשוק יושב על מסילת רכבת, וברגע שהרכבת עוברת השוק חוזר לסדרו. אני אוהב את הווידיאו הזה, משום שהרכבת כל כך בלתי צפוי בנף. לפתע מגלים שהשוק ממוקם ספונטאנית על פיסת אדמה 'פנויה' כביכול. זה גם מזכיר את אחד הסרטים הראשונים שנעשו על ידי האחים לומייר (Lumiere) בסוף המאה ה-19, על רכבת שנכנסה לתחנה. כשהציגו את זה בפרזיז אנשים נכנסו לפאניקה משום שחשבו שהם ממש עומדים להידרס."

האם מיקמת בעבר פרויקטים דומים בערים אחרות?

"לא, זו הפעם הראשונה שאני עובד עם מדיה אלקטרונית עבודתי הקודמות במרחב הציבורי היו מיצבים פיזיים ומבניים. עצם העבודה על הפרויקט מרחיקה דחפה אותי לנסות משהו חדש, ואני מאוד מודה על ההזדמנות שפתחה לי דלת לאפשרויות רבות נוספות."

הביאנלה הבינלאומית בבת-ים לאדריכלות עירוני, 13 עד ה-27 באפריל, אוצרות: סיגל ברנד, תמר דראל-פוספלד ופרופ' יעל מוריה-קליין
www.biennale-batyam.org

מהטלוויזיה. בקטעי וידיאו מהאינטרנט צופים לרוב לבד, ואני שאלתי את עצמי מה יכול לקרות אם יצפו בזה ביחד? איך זה ישנה את החוויה?"

למה בעצם אנשים צריכים לתקשר באמצעות סרטי וידיאו?

"אני לא חושב שהם 'צריכים' בהכרח לתקשר דרך וידיאו, אבל העובדה היא שהם עושים זאת. מעניין ביותר לראות אילו סרטים אנשים מצלמים ומעלים לרשת. הטכנולוגיה הפכה לפשוטה וזולה כל כך, שלא צריך להיות מומחה כדי ליצור סרט וידיאו. כך, יכול כל אחד להיות צלם סרט דוקומנטארי או אמן וידיאו, לטובה או לרעה. כמובן שיש הרבה חומר רע ברשת, אבל יש גם דברים באמת מעניינים ויפים."

רעיון האינטרנט לא יפגע, לדעתך, בתקשורת הבסיסית בין אנשים?

"כבר אמרו לא פעם, שבעידן האינטרנט אנשים לא יצטרכו יותר לנסוע לטייל או לדבר זה עם זה, אבל קרה בדיוק ההיפך. אנשים נוסעים ומתקשרים יותר מבעבר. מדוע? משום שנוצרו קהילות מסוג חדש, שמתקשרות על בסיס נושאי עניין משותפים. האנשים רוצים להיפגש בכנסים, ועידות או מפגשים יוזמים פנים אל פנים. מושג החברות מצוי בטבע האנושי, ולכן התקשורת הבסיסית לעולם לא תיעלם - היא פשוט תשנה צורה."

שכנים, במיוחד כאן בישראל, רגילים לתקשר זה עם זה דרך מרפסות, בחדרי מדרגות, במכולת. למה לעשות שימוש במסך, ולא לעודד תקשורת בינאישית שכונתית מסוג זה?

"הרעיון מאחורי 'יוסיטי' אינו שונה מהרעיון של תיאטרון, קולנוע, אירוע ספורטיבי, או כל התקהלות חברתית של אנשים שחולקים את אותו תחום

המיקום האפשרי של המחיצות. יריעות צבעוניות שמסכות את מבנה החניון נתלו על מנת להדגים, באמצעות גרפיקה פשוטה, אופני שימוש אפשריים במחיצות בחלל הציבורי", אומרות גלעד ושיף.

כולנו שחקנים

פרויקט 'יוסיטי' של אדריכל רפאל גומז-מוריאה מבקש להעביר את הפעולות הביתיות שמתועדות בסרטי צלמים חובבים למרחב העירוני, וכך להפוך אותן לאירוע ציבורי. החניון, במקרה של גומז-מוריאה, משמש מעין בית קולנוע פתוח, שבו מוקרנים סרטים מחיי היומיום של אנשים בערים שונות בעולם. בהמשך לקריאתו של גומז, הועלו סרטי חובבים לרשת האינטרנט באמצעות אתר You Tube. גומז-מוריאה מנסה בעבודתו להתייחס לטענה לפיה המרחב הציבורי נשלט בידי המדיה האלקטרונית, שהופכת את האדם לסביל. על כן, הוא מבקש להציע תרגיל בדמוקרטיזציה של אותו מרחב באמצעות מערכות מדיה דיגיטליות, שמאפשרות השתתפות פעילה ותקשורת בין אנשים.

מדוע אתה מציע לקשר בין פרטי לציבורי? מדוע לא להשאיר כל אחד מהם במקומם הטבעי?

"נושא הביאנלה הוא 'אירוח', שמדבר על העתקת מרכיבים מהספירה הביתית אל תוך הספירה הציבורית מתוך כוונה להביא את הפנים החוצה. החלטתי לשנע פעילות פרטית טיפוסית של גלישה באינטרנט ולהפכה, באופן זמני, לאירוע ציבורי קולקטיבי בחוץ. לפני כמה עשורים האמן הקונספטואלי דן גרהאם יצר פרויקט שבו הציב טלוויזיה בגינה הקדמית של בית פרברים. עוברי אורח יכלו לצפות בתוכנית בה צופה המשפחה בביתם פנימה. אני עושה משהו דומה, רק שכאן מדובר ברשת המחשב, שהינה אינטראקטיבית הרבה יותר